

Світлана Романюк,

доктор педагогічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці)

Svitlana Romanyuk,

Doctor of Pedagogic Sciences, Associate Professor,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
(Chernivtsi)

УДК 373.3.16:81-028.31
ББК 74.261.210

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

THE LINGUA-DIDACTIC BASIC CONCEPTS OF THE CREATIVE SPEAKING DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL PUPILS

У статті розкривається актуальність проблеми формування самостійної, творчої, комунікативної особистості молодшого школяра в педагогічній теорії та освітянській практиці.

Метою її є виокремлення лінгводидактичних основ формування творчого мовлення учнів початкових класів на уроках української мови. Автор стверджує, що лінгвістичний підхід передбачає всебічне вивчення мови як системи: звучання і значення слів, словосполучень, речень і цілісного тексту, їх граматичну форму, графічне й правописне оформлення, стилістичні особливості. Акцентується увага на тому, що у початковому курсі української мови виявляються дві взаємозв'язані складові – мовленнєвий розвиток учнів і їхня мовна освіта, причому саме в такому співвідношенні, а не навпаки, як це було раніше, у традиційних програмах. Методологічними засадами дослідження є застосування системного та комунікативно-діяльнісного підходу, які дають можливість виокремити сучасні лінгводидактичні засади удосконалення мовної освіти учнів початкових класів.

Висновки. Отже, побудова сучасного мовно-мовленнєвого шкільного курсу української мови сприятиме активному, динамічному розвитку творчого мовлення молодших школярів, яке забезпечують різні види мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: творче мовлення, мовленнєва спрямованість, комунікативна функція, компетентнісний підхід, лінгводидактичні основи.

The article reveals the urgency of the problem of formation of independent, creative, communicative personality of a junior pupil in the pedagogical theory and educational practice.

Its aim is to distinguish linguodidactic bases for the forming creative speech of primary school pupils at the lessons of Ukrainian language. The author affirms that the linguistic approach presupposes comprehensive study of language as a system: sounding and meaning of words, phrases, sentences and whole text, their grammatical form, graphic and orthographic design, stylistic peculiarities. The attention is focused on the fact that in the initial course of Ukrainian language there are two interrelated components – the speech development of pupils and their language education, moreover, just in such correlation but not contrariwise, as it was before, in traditional programs. It is noted that nowadays grounding and reflecting in the programs and realization in the educational-methodological complete sets the idea of inter-level language relations has become of particular importance. Modern linguistics defines five main levels: phonetic-phonemic (phonological), lexical-semantic, word-formative, morpheme-morphological and syntactic. Dialectical unity of the existing sides (levels) of a language is expressed in its communicative function, where each of these components is organically interrelated with the other.

Methodological bases of the research become the application of system and communicative-activity approach, which enables to identify modern linguodidactic bases for improving language education of primary school pupils.

Conclusions. Consequently, the forming of the modern language-speech school course of Ukrainian language will assist to an active, dynamic development of creative speech of junior pupils, providing different kinds of speech activity.

Key Words: creative speech, speech direction, communicative function, competence approach, linguodidactic bases.

В статье раскрывается актуальность проблемы формирования самостоятельной, творческой, коммуникативной личности младшего школьника в педагогической теории и образовательной практике.

Целью ее является выделение лингводидактических основ формирования творческой речи учеников начальных классов на уроках украинского языка. Автор утверждает, что лингвистический подход предполагает всестороннее изучение языка как системы: звучание и значение слов, словосочетаний, предложений и целостного текста, их грамматическую форму, графическое и письменное оформление, стилистические особенности. Акцентируется внимание на том, что в начальном курсе украинского языка обнаруживаются две взаимосвязанные составляющие – речевое развитие учащихся и их языковое образование, причем именно в таком соотношении, а не наоборот, как это было раньше, в традиционных программах. Методологическими принципами исследования является применение

системного и коммуникативно-деятельностного подхода, которые дают возможность выделить современные лингводидактические основы совершенствования языкового образования младших школьников.

Выводы. Следовательно, построение современного языково-речевого школьного курса украинского языка будет способствовать активному, динамичному развитию творческой речи младших школьников, обеспечивающие различные виды речевой деятельности.

Ключевые слова: творческая речь, речевая направленность, коммуникативная функция, компетентный подход, лингводидактические основы.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У сучасних умовах зміни парадигми освіти, модернізації усіх її структурних ланок, прискорення інтеграційних процесів у духовному житті суспільства, а також вироблення нових вимог до формування самостійної, творчої, комунікативної особистості актуалізувалася проблема її мовленнєвого розвитку. Стратегічним курсом сьогодні визначено формування особистості як найвищої цінності, яка досконало володіє високими комунікативними можливостями, творчо підходить до вирішення швидкозмінних соціальних і виробничих проблем, відповідає зростаючим запитам суспільства і держави. Основи формування такої особистості закладаються в початковій школі, адже саме на цьому етапі навчання учні мають опанувати ключові компетентності, які забезпечать їхній особистісний, соціальний та інтелектуальний розвиток. Провідною серед них є комунікативна компетентність молодшого школяра, яка виявляється у здатності успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) у процесі спілкування, пізнанні навколишнього світу, вирішенні життєво важливих завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. До розв'язання даної проблеми, зокрема розвитку творчого мовлення молодших школярів, яка має свою історію і пов'язана з іменами А. Дістервега, О. Духновича, Я. Коменського, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського тощо, на сучасному етапі долучилися А. Богуш, М. Вашуленко, Л. Мацько, Л. Паламар, М. Пентелюк, Г. Сагач та ін. У той же час інтеграція перевірених, найбільш ефективних традиційних методик із сучасними підходами – та технологія, що допоможе вибудувати певну систему, яка сприятиме перебудові змісту і структури мовного курсу з метою досягнення тих головних цілей, які випливають із вимог, поставлених перед сучасною початковою школою.

Формування мети статті. Мета статті – на основі аналізу методичних підходів учених минулого століття до розвитку творчого мовлення молодших школярів та сучасних дослідників цієї проблеми виокремити лингводидактичні основи формування даної компетентності учнів початкових класів на уроках української мови.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Активне дослідження проблеми розвитку мовлення, комунікативної і мовленнєвої діяльності молодших школярів розпочалося з уведенням освітніх стандартів. Мета мовної освітньої галузі «Мови і літератури» Державного стандарту початкової загальної освіти (2011 р.) полягає у засвоєнні доступного і необхідного обсягу знань з мови навчання, опанування всіх видів мовленнєвої діяльності та набуття певного соціального досвіду [2, с.9]. Розвиток мовлення має набути статусу провідного принципу в початковій ланці загальної шкільної мовної освіти, який забезпечує компетентнісний підхід до навчання мови.

Державний стандарт початкової освіти передбачає, що поряд із лінгвістичною підготовкою діти повинні набути достатній особистий досвід культури спілкування й співпраці в різних видах діяльності. Розвиток творчого мовлення молодших школярів є актуальною проблемою сучасної лінгводидактики, оскільки перед школою постало завдання формування мовно-творчої особистості, здатної приймати оригінальні, нестандартні рішення, здійснювати перетворювальну діяльність, творчо виражати думку.

Лінгвістичний підхід передбачає всебічне вивчення мови як системи (звучання і значення слів, словосполучень, речень і цілісного тексту, їх граматичну форму, графічне й правописне оформлення, стилістичні особливості), хоча довгий час у лінгвістиці головною одиницею спілкування вважалося речення як мінімальна комунікативна одиниця. Оволодіння рідною мовою в основному протікає у вигляді засвоєння речень різних за метою висловлювання типів. Саме в реченні формуються окремі словосполучення, окремі граматичні категорії із зовнішнім морфологічним вираженням.

Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. передбачає забезпечення особистісного розвитку школярів, зокрема їхніх інтелектуальних, моральних якостей і фізичного удосконалення. Істотною передумовою реалізації зазначених цілей є зміст освіти, оскільки, крім традиційних знань, умінь і навичок, вводяться нові елементи змісту, а саме: формування особистісного досвіду творчої діяльності, досвіду емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу в цілому і до мовленнєвої дійсності зокрема.

З урахуванням соціальної і педагогічної значущості рідної мови для становлення і розвитку кожної особистості, цьому предметові в системі шкільного навчання і виховання об'єктивно відводиться особлива роль. Адже набуті в початкових класах особистісні якості, пов'язані з мовленням, не тільки забезпечують основу подальшого навчання, виховання та розвитку підлітків і старшокласників, а й здебільшого зумовлюють практичну, громадську і професійну діяльність дорослої людини. Нові компоненти змісту вперше мають стати об'єктами контролю й оцінки з виявленням обов'язкових результатів, які закладено в Державному стандарті навчання української мови.

Потрібно зазначити, що в останні десятиліття у визначенні і досягненні цілей початкового навчання української мови виявилися істотні позитивні зміни. Зокрема визнано першочерговою ідею практичного опанування мови.

Один із провідних принципів програми – її мовленнєва спрямованість – на практиці залишався тільки задекларованим. Недолік полягав передусім у тому, що учні не одержували будь-яких мовленнєвознавчих уявлень і понять, які могли б стати основою вироблення в них навичок усного і писемного зв'язного мовлення. Так, якщо окремі норми літературної мови (орфоепічні, орфографічні, граматичні) молодші школярі опановували з опорою на елементи відповідної мовної теорії, то формування вмінь зв'язно висловлюватися, робота над культурою мовлення і спілкування досі проводилася на основі мовного чуття, наслідування, суто практично.

У початковому курсі української мови дедалі чіткіше виявляються дві взаємозв'язані складові – мовленнєвий розвиток учнів і їхня мовна освіта, причому саме в такому співвідношенні, а не навпаки, як це було раніше, у традиційних програмах. Основні методичні принципи, за якими мають реалізуватися зазначені аспекти, такі: система вивчення предмета повинна забезпечувати зв'язок мови і мовлення, мовлення і мислення, постійне тренування учнів у висловлюванні думок; мовні знання тут – не самоціль, а засіб формування й удосконалення структури думки, що виявляється в побудові висловлювань; знання, уміння і навички розглядаються як умова і компонент розвивального навчання. Доцільно взяти до уваги те, що сучасний процес удосконалення змісту і методів навчання української мови в початковій школі ґрунтується на нових досягненнях лінгвістичної науки, зокрема теорії тексту, а також психолінгвістики, предметом вивчення якої є закономірності сприйняття і творення висловлювань [1, с.9].

Саме теорія лінгвістики тексту лягла в основу розвитку зв'язного мовлення школярів, яке до цього переважно спиралося на інтуїцію, мовне чуття, найчастіше – на зразок. Теорія мовленнєвої діяльності стала поштовхом для нових досліджень мовленнєвого розвитку дошкільників, учнів початкових класів, підлітків, а її основні ідеї, пов'язані з чотирма фазами зв'язного висловлювання, стали активно застосовуватися методистами у навчанні мови.

Нині особливої ваги набуло також обґрунтування, відображення у програмах і реалізація в навчально-методичних комплексах ідеї міжрівневих мовних зв'язків. У сучасній лінгвістиці визначено п'ять основних рівнів: фонетико-фонематичний (фонологічний), лексико-семантичний, словотворчий, морфемно-морфологічний та синтаксичний. Діалектична єдність існуючих сторін (рівнів) мови виражається в її комунікативній функції, де кожен із зазначених компонентів органічно взаємопов'язаний з іншими.

Тому в побудові сучасного курсу української мови в початковій школі ми виходимо із загального положення про те, що мова становить не лише структурну єдність, але й складне функціональне ціле, що її функціонування обумовлене суспільним значенням мови і зв'язком із психічною діяльністю школяра. Взаємозв'язки в мові об'єктивні і представлені різноманітними видами і формами свого вияву.

Для теорії і практики навчання української мови в початкових класах особливого значення набуває забезпечення таких міжрівневих зв'язків, які б у загальних рисах відображали живу природу мовної системи з урахуванням принципу навчально-методичної доцільності.

З орієнтацією на нову мету навчання – формування й удосконалення мовленнєвих умінь і навичок учитель початкових класів має допомогти школярам усвідомити, що вони повинні говорити і писати зрозуміло для інших, що існують спеціальні правила (норми), яких необхідно дотримуватись. Але традиційних знань з фонетики і граматики недостатньо, щоб користуватися мовою як засобом спілкування, тому вчитель у доступній формі має ознайомити наймолодших школярів з цими правилами, навчити користуватися ними в повсякденному житті.

Таким чином, у змісті початкового мовного курсу поєднується системно-описовий і комунікативно-діяльнісний підходи до відбору і структурування навчального матеріалу, надавши перевагу останньому. А це передбачає орієнтацію на відомі чотири фази мовленнєвих дій (орієнтування, планування, висловлювання, контроль і корекцію висловлювання), яка поєднується з традиційним підходом до розвитку мовлення школярів, що ґрунтується на знаннях і вміннях щодо основних мовних одиниць. Ідеться про вдосконалення (а в роботі з нинішніми шестирічними першокласниками – і формування) звуковимови й на цій основі – нормативних орфоепічних навичок; про збагачення, уточнення й активізацію словникового запасу школярів; про удосконалення граматичного ладу дитячого мовлення.

Перша складова системи роботи над мовленнєвим розвитком молодших школярів полягає в удосконаленні дитячої звуковимови, розвитку різних сторін мовленнєвого слуху, що забезпечує успішне аудіювання і правильне говоріння. У цій роботі ми маємо враховувати такі основні моменти:

- до школи приходять частина дітей з недосконало сформованими
- органами мовлення, з так званими органічними вадами вимови. Вони потребують кваліфікованої логопедичної допомоги, яку з відомих причин не завжди, особливо в сільській місцевості, зможуть отримати;
- до школи з українською мовою навчання приходять частина дітей, які спілкувалися в сім'ї іншою мовою – російською, угорською, польською, кримськотатарською та ін. У цих випадках учитель обов'язково має враховувати, що рівень аудіювання цих дітей буде набагато нижчим, ніж їхніх українськомовних ровесників. А якщо з таких дітей складається цілий клас, то добукарний (підготовчий) період навчання грамоти тут не можна ніяк скорочувати, його, навпаки, слід буде продовжити;
- не можемо не брати до уваги впливів на дитячу вимову діалектного середовища.

Процес формування мовної особистості молодшого школяра, часові рамки, які відводяться, зокрема на період навчання грамоти, де є можливість послідовно приділити увагу всім без винятку звукам української

мови, дозволяють скоригувати дитячу вимову щодо нормативного вимовляння голосних і приголосних звуків української мови. Зауважимо при цьому, що сам процес навчання читати українською мовою також помітно сприятиме успіхові цієї роботи, оскільки українське письмо переважно ґрунтується на фонетичному принципі.

Найчастіше, як засвідчує практика, трапляються помилки в наголошуванні не звичайних, загальноживаних слів (хоча й тут вони трапляються), а в тій лексиці, яку вводить до учнівського словника саме вчитель-класовод у процесі навчальної діяльності. Візьмемо до уваги таку особливість професіограми вчителя початкових класів, як багатопредметність. Якщо до п'ятого класу приходять учні з неправильною вимовою таких термінів, як читання, виразне, завдання, запитання, вірші, ознака предмета, добуток, множник, чисельник, знаменник, одинадцять, чотирнадцять, сантиметр, кілометр, об'єм, листопад, множині, котрій, новій та ін., то вчителі-предметники, як правило, неспроможні подолати цих вимовних помилок до закінчення учнями середньої школи. І це колесо помилок робитиме в майбутньому нові оберти. Те саме стосується і роботи над словом. Адже за умови повсякденної уваги вчителя до словникової роботи (на уроках з різних предметів!) у початкових класах словниковий запас молодших школярів, за даними дослідників дитячого мовлення, щоденно збільшується в середньому на 5-7 слів.

Якщо на початку шкільного навчання, він становить у середньому від 4 до 5,5-6 тис. слів, то на завершення початкового навчання майже потроюється і становить 10-13 тис. Забезпечується це насамперед систематичною, цілеспрямованою словниковою роботою. Новий підхід до формування і структурування змісту початкового мовного курсу, що передбачає опрацювання спеціального лексичного розділу, в якому роботу над окремими лексикологічними поняттями (багатозначність, синоніми, антоніми, омоніми) зведено не до принагідних вправ, а в чітку систему, дає змогу опанувати всі мовні одиниці – речення, слова, звуки мовлення – на основі зв'язних висловлювань (тексту), а також з опорою на здобуті учнями відомості про текст, усне і писемне мовлення. Саме такий підхід до структурування шкільного мовного курсу забезпечує його функціональність, коли мовні одиниці нижчого рівня успішно діють у структурі одиниць вищого рівня.

Перед сучасною методикою початкового навчання стоїть проблема забезпечити насамперед усвідомлення учнями комунікативної функції мови, тому більшість мовних і мовленнєвих вправ має виконуватись саме з метою комунікації, спілкування. Сюди належать і створення мовленнєвих ситуацій для побудови учнями коротких монологічних і діалогічних висловлювань, і розвиток мотивації до таких висловлювань, орієнтування їх на слухача або читача, і вироблення вмінь примножувати для цього мовний матеріал, і робота над удосконаленням власних висловлювань.

Виділення у структурі початкового курсу навчання мови розділу «Слово. Значення слова» дозволяє організувати роботу над ним на принципово нових засадах порівняно з тим, як це було в програмах до 80-х років, коли цей розділ, надзвичайно значущий для вирішення проблеми мовленнєвого розвитку школярів, був представлений винятково з граматичного боку такими частинами мови, іменник, прикметник, дієслово, прислівник, особові займенники.

У початковій школі опрацювання кожної частини мови нині здійснюється у двох аспектах: спочатку учні засвоюють учнями її лексичні характеристики (наприклад, іменники бувають багатозначні, серед них є синоніми, антоніми, омоніми), а потім паралельно триває робота над лексико-граматичними і суто граматичними категоріями цієї частини мови, з виявленням їх функціональних значень у реченні і в тексті. У роботі над формуванням і вдосконаленням граматичного ладу мовлення, над власними висловлюваннями учнів учитель скеровує їхню мовленнєву діяльність таким чином, щоб жоден із її закономірних етапів не скорочувався або не випадав.

Спостереження свідчать, що з чотирьох видів мовленнєвої діяльності вчителі найменше приділяють уваги аудіюванню (слуханню і розумінню), сподіваючись, очевидно, що дитина, яка опанувала мову в дошкільному віці, не потребує в цьому спеціальних навчальних вправ. Водночас практика показує, що це не завжди так. Текстова основа у вивченні і мовної теорії, і в засвоєнні текстологічних знань потребує посиленої уваги до формування в учнів умінь слухати і розуміти, сприймати інформацію, сортувати її, виділяти головне й утримувати його в пам'яті, орієнтуючись на логіко-сміслові частини прослуханого під час його переказування. Взагалі ця робота тісно пов'язана з різними видами навчальних переказів, які здійснюють школярі в усній і писемній формах.

Варто зазначити, що слабкою стороною традиційної системи навчання мови було розрізнене засвоєння молодшими школярами знань, що належать до різних рівнів мовної системи, а також відсутність їх функціональної спрямованості. Причиною цього була слабка опора на текст. Саме тому автори навчально-методичних комплектів з рідної мови, призначених для молодших школярів, у доборі текстів для підручників, навчальних посібників, дидактичних матеріалів мають орієнтуватися на читача 6-9-річного віку. Адже не всі твори, навіть на дитячу тематику, можуть успішно сприйняти діти. Є твори для дітей, а є про дітей, і вони не однозначні для сприйняття та розуміння. Дібраний текст вправи у підручнику з рідної мови повинен дати можливість організувати роботу над ним у руслі всіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності: учні сприймають текст на слух і під час бесіди засвідчують його розуміння, читають, відпрацьовуючи необхідні якості читання, відтворюють його зміст уголос, співвідносять відтворене з авторським оригіналом, уточнюють, здійснюють само- або взаємооцінку, при потребі записують його повністю або частково. Водночас, відповідно до виучуваної мовної теми, учитель на основі цього тексту має можливість запропонувати учням цілий комплекс

завдань, метою яких є спостереження і виявлення функціональної ролі тієї чи іншої мовної одиниці, її лексичної чи граматичної категорії в тексті, у структурі зв'язного висловлювання. Слушною вважаємо думку відомого психолінгвіста А.К. Маркової, що на відміну від традиційної практики, коли робота з розвитку мовлення тільки вкраплювалась у граматичні теми, необхідно включити шкільний розділ граматики в курс теорії висловлювання. Замість двох паралельних ліній у шкільних програмах – граматики і розвитку мовлення – доцільно побудувати єдиний курс теорії висловлювання [3, с. 44].

Тому, на відміну від традиційної описової, граматики має стати у шкільному курсі функціональною. Перед методикою початкового навчання стоїть проблема забезпечити насамперед усвідомлення учнями комунікативної функції мови. А тому більшість мовних і мовленнєвих вправ має виконуватись саме з метою комунікації, спілкування. Прикладом цього є створення мовленнєвих ситуацій для побудови учнями коротких монологічних і діалогічних висловлювань та розвиток мотивації до таких висловлювань, орієнтування їх на слухача або читача, і вироблення вмінь накопичувати для цього мовний матеріал, а також робота над удосконаленням власних висловлювань. Це допоможе школярам краще зрозуміти роль вивчених мовних засобів для досягнення комунікативної мети (спілкування, вираження думки). Наприклад, для художнього опису певного предмета, особи чи явища використовують різноманітні прикметники, а трудовий процес описують за допомогою дієслівних форм.

Про один і той самий предмет можна розказати не лише художньо, із застосуванням різноманітних виражальних засобів, а й науково-популярно, де на першому плані – точна, достовірна характеристика предмета. За такого підходу робота з розвитку мовлення набуває більшої цілеспрямованості, діти вчать конкретних умінь: будувати текст, створювати тексти різних типів (розповідь, опис або міркування) та стилів (художнього, науково-популярного, ділового), підпорядковуючи його меті, ситуації та адресату висловлювання.

У сучасній методиці розвитку мовлення розроблено також перелік конкретних умінь, які формуються в учнів у процесі підготовчої роботи до написання творів. Відповідно до цього нові підручники та навчально-методичні комплекти з української мови підпорядковані розвитку таких умінь. Зазначимо, що запропонована концепція конструювання початкового курсу рідної мови співвідноситься з розробленим у сучасній дидактиці принципом єдності змістової і процесуальної сторін навчання. Це вимагає розглядати зміст освіти на рівні навчального процесу і дає можливість коригувати його, видозмінювати, удосконалювати, виходячи з реальних особливостей кожного класу, учителя.

Сучасні дослідження з методики навчання мови акцентують увагу на тому, що вдосконалення цього процесу визначається не лише пошуками нових його шляхів, але й характером опису, способом викладу тем у підручниках. При цьому зазначено, що принципи добору мовного матеріалу на сьогодні розроблено глибше, ніж його опису і структурування. Треба погодитися з цим зауваженням і щодо методики навчання української мови.

Важливою дидактичною ознакою нових підручників з мови є та, що подані в них теоретичні відомості та мовно-мовленнєві правила розраховані не стільки на запам'ятовування, скільки на практичне засвоєння. Таким чином, посилюється їх інструментальна роль, що вимагає піднесення пояснювальної функції. Зростає також значення і методичних вказівок та вимог до виконання учнями вправ. Формулювання їх доцільно спрямовувати на самого школяра, робити їх доступними для дитячого сприйняття. Тому удосконалюється й система умовних позначень. Зазначимо, що у сучасних підручниках чіткіше розмежовано ті теоретичні відомості, які молодші школярі мають засвоїти, і ті, котрі подаються з пропедевтичною метою, для загального ознайомлення та вивчення практичним шляхом.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, побудова сучасного мовно-мовленнєвого шкільного курсу сприятиме активному, динамічному формуванню мовної особистості. Адже ті види навчальної діяльності, які здійснюються в руслі комунікативного, лінгвістичного, культурологічного і діяльнісного аспектів курсу, забезпечуватимуть водночас соціалізацію школярів. За такого підходу до шкільної мовної освіти учень на уроці не залишається пасивним слухачем і мовчазним виконавцем письмових вправ за підручником, а в ролі активного співрозмовника, доповідача, коментатора, учасника діалогу і полілогу.

Саме в таких формах активної навчальної діяльності виявляються адаптивні можливості освіти, відбувається активна соціалізація школярів, які в процесі навчання беруть участь у таких видах і формах діяльності, з якими їм доведеться зіткнутися в дорослому житті. Педагогічні умови їх здійснення заслуговують теоретичного осмислення й практичної реалізації сучасних лінгводидактів, учителів початкової школи.

1. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі: метод. посіб. / М.С. Вашуленко. – К., 2006. – 268с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С.1-20.
3. Маркова А.К. Психология усвоения языка как средства общения / А.К. Маркова. – М., 1974. – 240с.

Reference

1. Vashulenko M.S. Ukrainian language and speech in elementary school: metod.posib. / M.S. Vashulenko. - K., 2006. – 268 s.
2. State standard of primary education // Elementary school. - 2011. - № 7. - S.1-20.
3. Markova A.K. Psychologiya as sredstva usvoenyua language communication / A.K. Markova. - M., 1974. – 240s.